

Befolkningsstatistik

2004

BE0101

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Befolkning

A.2 Statistikområde

Befolkningens storlek och förändring, befolkningens sammansättning samt invandring och asylsökande.

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

Statistik som avser händelser under ett helt kalenderår och uppgifter per den 31/12 är officiell statistik. Officiell statistik redovisas på riks-, läns- och kommunnivå.

A.4 Ansvarig

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån, enheten för befolkningsstatistik BV/BE

Kontaktperson: Birgitta Edberg

Telefon 019-17 60 00

Telefax: 019-17 69 42

e-post: befolkning@scb.se

A.5 Producent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån, enheten för befolkningsstatistik BV/BE

Kontaktperson: Birgitta Edberg

Telefon 019-17 60 00

Telefax: 019-17 69 42

e-post: befolkning@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Produkten baseras på administrativa register. Uppgifter hämtas från folkbokföringen och levereras av Skatteverket som är huvudman för folkbokföringen. På SCB lagras uppgifterna i registersystemet RTB (registret över totalbefolkningen).

Lag och förordning reglerar uppgiftslämnandet

Skyldighet att lämna uppgifter till folkbokföringen regleras i folkbokföringslagen, SFS 1991:481 och enligt förordningen om den officiella statistiken, SFS 2001:100, skall Skatteverket och Migrationsverket lämna de uppgifter som behövs för befolkningsstatistiken och statistiken om asylsökande till SCB.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

RTB-register finns tillgängliga för varje år från 1968 och framåt. Vissa register över befolkningsförändringar finns från 1961 och framåt. Registren arkiveras och ingen gallring av uppgifter sker.

Antalsuppgifter om asylsökande finns tillgängliga från 2001 och framåt. Registren arkiveras och ingen gallring av uppgifterna sker.

A.9 EU-reglering

Rekommendationer finns för migrationsstatistiken. Planer finns på att införa regleringar inom migrationsområdet samt inom området kring folk- och bostadsräkningar. Arbetet har kommit längre när det gäller regleringar inom migrationsområdet.

SCB deltar i två arbetsgrupper, Working Group for Migration Statistics och Working Group for Demographic Statistics.

A.10 Syfte och historik

Statistiken ska belysa folkmängdens storlek och förändring, befolkningens sammansättning samt invandring och asylsökande. Statistiken innehåller följande grundläggande demografiska variabler; levande födda, avlidna, invandrade, utvandrade, folkökning samt folkmängd. Statistiken innefattar även medborgarskapsbyten, civilståndsändringar, uppgifter om dödfödda, inrikes flyttningar samt asylsökanden. Statistiken redovisas bland annat efter bakgrundsvariablerna kön, ålder, födelseår, civilstånd, födelse-land, medborgarskapsland, in/utflyttningsland, invandringsår, boendelän samt boendekommun. Statistiken ska ge grundläggande information om Sveriges befolkning.

Stora delar av folkbokföringen datoriserades 1967 och med folkbokföringens register som grund inrättade SCB påföljande år ett registersystem som fick namnet RTB (Registret över totalbefolkningen). RTB omfattar information om befolkningen och dess förändringar och skall spegla det innehåll som finns i folkbokföringens register.

RTB-register finns tillgängliga för varje år från 1968 och framåt. Några register över befolkningsförändringar finns från 1961 och framåt. All befolkningsstatistik från SCB baseras från och med årsskiftet 1973/74 på RTB.

Antalsuppgifter om asylsökanden finns från 2001 och framåt. SCB övertog vid den tidpunkten statistikansvaret från Migrationsverket.

A.11 Statistikanvändning

Statistiken används av många olika användare inom skilda delar av samhället. Allmänheten skall få en översiktlig beskrivning av befolkningsutvecklingen. Planerande myndigheter skall ha tillgång till väl avpassade planeringsunderlag. Inom den gruppen är kommuner, länsstyrelser och landsting de främsta användarna av befolkningsstatistik. Statistiken används bl.a. vid beräkning av skatteutjämningsbidrag för kommuner och landsting, som underlag vid planering av barnomsorg, skolor, äldreomsorg, bostadsbyggande samt för befolkningsprognoser. Andra användare av befolkningsstatistik som planeringsunderlag för regional dimensionering är t.ex. Polisen, Skatteverket, hovrätter och försäkringskassor.

Befolkningsstatistiken används även för forskning och planering inom t.ex. Arbetsmarknadsstyrelsen, Migrationsverket, Integrationsverket, Konjunkturinstitutet, Skolverket, Pliktverket, departement och statliga utredningar. Inom näringslivet används statistiken som underlag för beräkningar av marknadspotentialer och marknadsandelar. Inom den medicinska forskningen används statistiken som bakgrundsvariabler. Andra statistikgrenar vid SCB använder befolkningsstatistik som underlag.

Användarna representeras bland annat av Programrådet för befolkningsstatistik och demografi. Deltagande organisationer i programrådet är Finansdepartementet, Inregia, Landstingsorganisationen (LO), Migrationsverket, Skatteverket, Socialdepartementet, Sveriges kommuner och landsting (tidigare Kommunförbundet) samt Örebro universitet.

A.12 Uppläggning och genomförande

SCB:s register över totalbefolkningen (RTB) får fem gånger i veckan (morgonen efter varje vardag) aviseringar från folkbokföringen. Utgångsmaterialet för uppgifterna är de rapporter om födselar, dödsfall, flyttningar, civilståndsändringar och medborgarskapsändringar som skattekontoren lämnar till Skatteverket. Uppgifterna i RTB, som utgör primärmaterialet till tabellframställning, avser den folkbokförda befolkningen. De begrepp och definitioner som används inom folkbokföringen gäller även för RTB.

Antalsuppgifter om asylsökande lämnas av Migrationsverket en gång per år. Då levereras även uppgifter om grund för bosättning på personnivå.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Statistiken kommer fortsättningsvis att publiceras i två publikationer i stället för som nu i tre olika delar (*Befolkningsstatistik del 1-2, 3 och 4*). De nya publikationerna består av en tabelldel och en textdel. Liksom tidigare år publiceras statistiken även i år i två Statistiska meddelanden (*SM, BE12 och BE68*), i de statistiska databaserna samt på SCB:s webbplats.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

Den årliga befolkningsstatistiken är en totalräknad statistik som beskriver befolkningens sammansättning i olika avseenden (kön, ålder, civilstånd, medborgarskap, födelseland och regional fördelning m. m.) och förändringar i befolkningen över tiden. Uppgifter om asylsökande ingår också som en del i befolkningsstatistiken.

Underlagen för befolkningsstatistiken utgörs av uppgifter om befolkningen i registret över totalbefolkningen (RTB) samt av uppgifter om asylsökande från Migrationsverket.

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

Målstorheterna är främst av tre slag när det gäller befolkningen:

- Folkmängdsuppgifter avseende situationen den 31 dec 2004. Antal personer efter ålder, kön, civilstånd, medborgarskap, födelseland, län, kommun m. m.
- Antal demografiska händelser under år 2004. Det avser bl a antal födselar, dödsfall, flyttningar, civilståndsförändringar, medborgarskapsförändringar m. m.
- Olika demografiska standardmått som medellivslängd, summerad fruktsamhet, dödsrisker m.m.

För asylsökanden redovisas antalsuppgifter efter medborgarskapsland, kön och ålder.

1.1.1 Objekt och population

Målpopulationen för 2004 års befolkningsstatistik utgörs av de personer som enligt lagar, förordningar och andra regler som gäller för folkbokföringen borde ha varit folkbokförda i Sverige någon gång under 2004. Undersökningsobjekt för befolkningsstatistiken är personer.

En person är folkbokförd på den fastighet där han är bosatt. Enligt huvudregeln i folkbokföringsförordningen skall en person anses vara bosatt på den fastighet där han regelmässigt tillbringar sin dygnsvila. Om tveksamhet råder skall stor hänsyn tas till var personen har sitt arbete eller sin familj. Ett nyfött barn folkbokförs i den församling i vilken modern var folkbokförd vid nedkomsten. Om modern inte var folkbokförd vid nedkomsten, folkbokförs barnet endast om fadern var folkbokförd och vårdnadshavare.

Undantag från huvudregeln

Från huvudregeln finns vissa viktiga undantag som kan delas in i tre grupper:

1. Personer som är folkbokförda men som inte bor i Sverige
2. Personer som bor i Sverige men som inte är folkbokförda
3. Personer folkbokförda på en annan fastighet än den de bor på

Personer i grupp 1 ingår i den totala populationen. Personer i grupp 2 ingår inte i den totala populationen. Personer i grupp 3 ingår i den totala populationen men kan vid en regional uppdelning komma att ingå i en annan regional population än den de bor i.

1. Personer som är folkbokförda men som inte bor i Sverige

Personer som är anställda utomlands i statens tjänst, huvudsakligen UD- och SIDA-anställda, folkbokförs i Sverige. Detta gäller även familjemedlemmar och svensk betjäning. Personerna fortsätter att vara folkbokförda i den församling varifrån utflyttningen skett. Regeln gäller inte personer som är anställda utomlands av internationella organisationer, till exempel FN eller EU. Svenska missionärer och präster som är anställda utomlands och deras medföljande familj får vara folkbokförda i Sverige. Vidare är svenska medborgare som flyttar utomlands folkbokförda i Sverige om vistelsen utomlands är avsedd att vara mindre än ett år. I de fall det vid utflyttningen är oklart om vistelsen utomlands kommer att vara mer eller mindre än ett år kan man vara folkbokförd i Sverige upp till ett år efter utflyttningen. Man blir då folkbokförd under rubriken ”på församlingen skrivna” eller på den fastighet där man fortfarande disponerar bostad.

2. Personer som bor i Sverige men som inte är folkbokförda

Personer som vid inflyttningen till Sverige har för avsikt att vistas här kortare tid än ett år folkbokförs ej. Utmordiska medborgare måste ha uppehållstillstånd för att bli folkbokförda. Utländska medborgare som tillhör utländsk beskickning eller konsulat och dess betjäning folkbokförs inte i Sverige. Personer i nämnda kategorier ingår alltså inte i RTB-registren.

3. Personer folkbokförda på en annan fastighet än den där de bor

- Den s k familjeregeln innebär att om en person på grund av sina arbetsförhållanden inte bor tillsammans med sin familj så skall han ändå vara folkbokförd hos sin familj så länge familjegemenskapen kvarstår.
- Om man har ett tidsbegränsat tillfälligt arbete på annan ort så skall man vara folkbokförd där man har sitt egentliga hemvist.
- Studerande kan vara folkbokförda antingen på hemorten eller på studieorten beroende bland annat på studietidens längd, egen ålder, civilstånd med mera. Studerande på postgymnasial nivå folkbokförs normalt på studieorten.
- Regeln om ej regelmässig vila på viss fastighet tillämpas för bland annat handelsresanden, resemonter och sjömän. Dessa folkbokförs där de anses ha sitt egentliga hemvist.
- Personer som vårdas på hem för äldre har valfrihet att vara folkbokförda antingen i hemförsamlingen på den gamla hemfastigheten alternativt på en fiktiv fastighet med rubriken ”på församlingen skrivna” eller i församlingen där vårdhemmet är beläget.
- Intagning på sjukhus, vårdinrättning eller kriminalvårdsanstalt skall inte medföra ändring av folkbokföringen.

Målpopulation för asylsökandestatistiken är samtliga personer som själva tagit sig till Sverige och begärt skydd mot förföljelse, men som inte fått sin ansökan slutligt prövad av Migrationsverket eller, om personen har överklagat, av Utlänningsnämnden. Personer utgör undersökningsobjekt.

1.1.2 Variabler

Nedan redovisas ett urval av de variabler som används i befolkningsstatistiken. Ytterligare variabler finns redovisade i dokumentationen av registret över totalbefolkningen (RTB).

Variabler	Kommentar
Asylsökande	En person som tagit sig till Sverige och begärt skydd mot förföljelse, men som ännu inte fått sin ansökan slutligt prövad av Migrationsverket eller, om personen har överklagat beslutet, av Utlänningsnämnden. Personen är inte folkbokförd och ingår därför inte i statistik över befolkningen.
Civilstånd	Uppgifter redovisas dels om tillståndet den 31/12 2004 och dels om förändringar i civilståndet som skett under 2004. Uppgifter om partnerskap ingår i redovisningen.
Dödfödd	Med dödfött barn avses nyfödd som avlidit efter utgången av tjugoåttonde havandeskapsveckan (eller, vid ovisshet om tiden, är minst 35 cm lång).
Flyttning	En flyttning måste ske mellan olika fastigheter för att räknas som flyttning i den officiella statistiken. Vid flyttning gäller den nya folkbokföringen från och med den faktiska flyttningsdagen om flyttningen har anmälts inom en vecka. Kommer en flyttningsanmälan inte in i tid gäller den nya folkbokföringen från den dag då anmälan kom in till någon av de myndigheter som är behöriga att ta emot anmälan.
Folkbokföringsförsamling	Bestäms av folkbokföringens huvudregel, att man skall vara folkbokförd på den fastighet där man regelmässigt vistas. Nyfött barn folkbokförs i den församling, i vilken modern var folkbokförd vid nedkomsten. Om modern inte var folkbokförd vid nedkomsten folkbokförs barnet endast om fadern var folkbokförd och vårdnadshavare.
Födelseland	Födelselandets benämning hänförs till förhållandena vid födelsetidpunkten. Politiska och geografiska förändringar kan i efterhand förändra födelselandet om humanitära skäl åbropas vid ansökan om förändring. Fram till år 1947 räknades alla personer som fötts

	i utlandet som utrikes födda. Sedan 1947 registreras inte barn som fötts utomlands som utrikes födda om modern vid barnets födelse var folkbokförd i Sverige.
Födelselän	Uppgifterna om födelselän ändras inte på grund av indelningsändringar utan avser hela tiden länsindelningen vid respektive individs födelse.
Grund för bosättning	Uppgiften baseras på Migrationsverkets uppgifter över beslut om uppehållstillstånd i Sverige.
Invandring	För att bli registrerad som invandrare skall man ha för avsikt att stanna i Sverige minst ett år.
Invandringsår	Invandringsåret definieras som det år invandringen registrerats vid skattemyndighetens personregister. Invandringsåret avser alltid den senast registrerade invandringen. Personer som invandrat före 1968 saknar uppgift om invandringsår.
Levande födda	Med levande fött barn avses nyfödd som efter födelsen andats eller visat andra tecken på liv såsom hjärtslag, pulsationer i navelsträngen eller tydliga, spontana rörelser av skelettmuskulaturen.
Medborgarskap	Besittningar, kolonier samt mandat- och förvaltarshipsområden hänförs till moderlandet. Medborgarskap ska i princip avse nu existerande självständig statsbildning. Om en person har flera medborgarskap prioriteras ett av dessa som sedan används i SCB:s register. Prioriteringen överensstämmer med den som Försäkringskassan (tidigare Riksförsäkringsverket) använder och i korthet prioriteras Sverige, statslös, under utredning och okänt medborgarskap först.
Partnerskap	Den 1 januari 1995 började lagen om partnerskap att gälla. Uppgifter som rör partnerskap redovisas tillsammans med civilstånd och civilståndsändringar.
Personer med utländsk bakgrund	Definition av begreppet finns redovisad i <i>Meddelanden i samordningsfrågor för sveriges officiella statistik (MIS 2002:3)</i> . Personer med utländsk bakgrund definieras som personer som är <ul style="list-style-type: none"> - Utrikes födda, eller - Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.
Spädbarnsdödlighet	Med spädbarnsdödlighet avses dödsfall som inträffar före ett års ålder.
Utländska medborgare	Personer med annat än svenskt medborgarskap.

Utrikes födda	Personer som har ett annat födelseland än Sverige.
Utvandring	För att bli registrerad som utvandrare skall man ha för avsikt att bosätta sig utomlands under minst ett år.
Ålder	Två åldersbegrepp används inom befolkningsstatistiken. Dels ålder vid årets slut, dvs ålder den 31 dec 2004 och dels ålder vid händelsen.
Återinvandring respektive återutvandring	Med återinvandring avses att man kommer tillbaka till Sverige efter att ha varit bosatt utomlands och med återutvandring menas att man invandrat och sedan lämnat Sverige igen.

1.1.3 Statistiska mått

De statistiska mått som används är framför allt summor och kvoter men det förekommer även viss redovisning av t.ex. medianer. Kvoter redovisas bland annat i form av medelvärden och andelar. Många av de demografiska måtten är statistiska mått som används för en bestämd population eller en bestämd variabel. Det är relativt vanligt att uppgifterna redovisas per 1 000 av t.ex. populationen för att få ett större tal. Nedan återges några av de demografiska mått som används:

Allmänna dödstalet: Kvot mellan antalet dödsfall under en period och medelfolkmängden.

Allmänna födsetalet: Kvot mellan antalet födda under en period och medelfolkmängden.

Dödsrisker: Vid framställning av livslängdstabellerna har följande formel använts för beräkning av de observerade dödsriskerna:

$$q_x^t = \frac{D_x^t}{M_x^t + d_x^t}$$

D_x är antalet dödsfall bland x-åringar under perioden t,

M_x är risktiden i åldern x år under perioden t

och d_x är det antal döda x-åringar vilka under perioden t avlidit efter sin födelsedag. För 0-åringar har dödsrisken bestämts enligt:

$$q_0^t = \frac{D_0^t}{F^t}$$

där F är antalet levande födda.

I åldrarna 91 år och däröver har de i livslängdstabellerna använda dödsriskerna beräknats genom utjämning av observerade risker. Till och med 1996 baserades denna utjämning på Wittsteins formel. Eftersom metoden visade sig överskatta dödsriskerna i de högsta åldrarna har en ny utjämningsmetod utarbetats (Martinelle, S (1987): *A Generalized Perks Formula for Old Age Mortality*, R&D Report, Statistics Sweden).

Flyttningsöverskott: Differensen mellan in- och utflyttade under perioden. För riket är flyttningsöverskott och invandringsöverskott samma sak eftersom rikssiffran inte berörs av inrikes omflyttningar.

Folkökning: Folkökningen definieras som skillnaden mellan folkmängden vid årets början och årets slut. Händelser (födda, döda, flyttningar) som skett före 2004, men som rapporterats under året, påverkar folkmängden men redovisas inte som händelser under 2004. Detta medför att folkökningen inte är summan av födelseöverskott och flyttningsöverskott. Formeln för folkökningen är:

$$\text{Folkökning} = P_t - P_{t-1}$$

P_t är folkmängden den 31/12 år t

P_{t-1} är folkmängden den 31/12 år t-1

Födelseöverskott: Kallas även naturlig folkökning. Födelseöverskottet beräknas som antalet födda under perioden minus antalet döda under perioden.

Medelfolkmängd: Medelfolkmängd är genomsnittet av folkmängden i början och i slutet på året. Medelfolkmängd används som riskpopulation vid beräkning av t.ex. dödsrisker. Följande formel används för beräkning av medelfolkmängd:

$$M = \frac{P_t + P_{t-1}}{2}$$

P_t är folkmängden den 31/12 år t

P_{t-1} är folkmängden den 31/12 år t-1

Summerad fruktsamhet: Summan av de åldersspecifika fruktsamhetstalen. Talet visar hur många barn som en kvinna i genomsnitt skulle föda under sin fruktsamma period utifrån den vid tidpunkten för beräkningen gällande fruktsamheten.

Åldersspecifika dödstal: Antalet avlidna i en viss ålder i relation till medelfolkmängden i denna ålder.

Åldersspecifika fruktsamhetstal: Antalet av kvinnor i en viss ålder födda barn i relation till medelfolkmängden kvinnor i motsvarande ålder.

Återstående medellivslängd och kvarlevande: Med kvarlevande avses de individer bland 100 000 levande födda som vid aktuella dödsrisker beräknas uppnå åldern x år; de betecknas här l_x . Antalet 0-åringar bestäms till $l_0=100\ 000$ och kvarlevande vid övriga åldersår beräknas på följande sätt:

$$l_x = l_{x-1}(1 - q_{x-1})$$

Den högsta ålder i hela år som antas kunna uppnås betecknas w.

Den återstående medellivslängden utgörs av det antal år som i genomsnitt återstår att leva för en person i en viss bestämd ålder enligt den, vid tidpunkten för beräkningen, gällande dödligheten. Återstående medellivslängden vid födelsen kallas kortare för medellivslängden. Den återstående medellivslängden beräknas med uttrycket:

$$e_x = \frac{\sum_{i=x}^w L_i}{l_x}$$

Den genomlevda tiden i en ettårs åldersklass beräknas först genom

$$L_x = (l_x + l_{x+1})/2$$

Uttrycket gäller under antagandet att antalet dödsfall i en åldersklass är jämnt fördelat. Under första levnadsåret är detta antagande inte tillämpligt. Då gäller

$$L_0 = a_0 l_0 + (1 - a_0) l_1$$

där

a_0 = medelåldern för dem som dör under första levnadsåret.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Statistiken redovisas efter ett stort antal redovisningsgrupper. De variabler som används vid uppdelningen i redovisningsgrupper är bland annat kön, ålder, civilstånd, födelseland, medborgarskapsland, in/utflyttningsland, boendelän, boendekommun samt tidpunkt för olika händelser. Uppgifter om födda redovisas efter egenskaper hos föräldrarna, t.ex. föräldrarnas civilstånd, ålder, födelseland m.m.

Officiell statistik redovisas på riks, läns eller kommunnivå. Utöver den officiella statistiken redovisas även vissa uppgifter för riksområden, storstadsområden, landskap eller församlingar.

De regionala indelningarna

Folkmängdsstatistiken avser förhållandena 31 december 2004 enligt den indelning i administrativa områden som gäller från den 1 januari 2005. Befolkningsförändringarna under 2004 redovisas enligt den regionala indelningen den 1 januari 2004.

1.1.5 Referenstider

Referenstidpunkten är den 31 december 2004 för all statistik som avser folkmängdsuppgifter (antal personer efter kön, ålder, medborgarskap m.m.). För statistik som rör demografiska händelser (födslar, dödsfall, flyttningar m. m.) är referensperioden år 2004. Statistik över antal asylsökande redovisas dels för nytillkomna asylsökande under 2004 och dels för totalt antal asylsökande den 31 december 2004.

1.2 Fullständighet

Befolkningsstatistiken används som underlag inom en rad olika statistikområden, t.ex. statistik om sysselsättning, utbildning, konsumtion, inkomster m.m. Beskrivning av Sveriges befolkning kan således handla om vitt skilda områden.

Befolkningsstatistiken redovisar uppgifter om folkmängden, demografiska händelser samt om asylsökande. I dagsläget saknas möjligheter att redovisa statistik om familjer och hushåll.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Statistiken baseras på uppgifter från registret över totalbefolkningen som allmänt sett har god kvalitet. De kontrollundersökningar som gjorts genom åren visar att tillförlitligheten är god i de allra flesta statistikredovisningarna. Tillförlitlighetsproblem på grund av övertäckning finns dock, framför allt i redovisningen av utrikes födda.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Befolkningsstatistiken är totalräknad och därmed inte behäftad med urvalsosäkerhet.

2.2.2 Ramtäckning

Det ideala innehållet i folkbokföringens register definieras av de författningar som reglerar folkbokföringen. Det finns dock personer som borde vara folkbokförda men som inte är det (undertäckning) samt personer som är folkbokförda trots att de inte borde vara det (övertäckning), vilket leder till täckningsfel. Det är brister i rapportering av födselar, dödsfall, invandring och utvandring som resulterar i dessa täckningsfel. Några exakta mått på storleken av bristerna finns för närvarande inte.

Rampopulation för befolkningsstatistiken är SCB:s kopia av Skatteverkets folkbokföringsregister som lagras i registersystem över totalbefolkningen (RTB).

Undertäckning

Brister i rapporteringen av födselar och invandring resulterar i undertäckning. Födselar ger upphov till mycket små problem beroende på de snabba rapporteringsrutinerna. För nyfödda uppskattas undertäckningen i observationsregistren vara 0,1 procent av 0-åringarna.

Invandring ger upphov till undertäckning beroende på den relativt långa tiden mellan ankomsten till Sverige och folkbokföringstidpunkten. Vid inflyttning till Sverige genomgår personer med utomnordiskt medborgarskap i vissa fall en omfattande administrativ process innan beslut om uppehållstillstånd kan fattas. Detta gör att tiden mellan inresan till Sverige och registrering av inflyttningen kan bli lång. Under perioder med stor invandring tenderar de administrativa handläggningstiderna i varje enskilt fall att öka. Detta gäller särskilt personer som inte fått sin ansökan om uppehållstillstånd beviljad och som överklagar beslutet, vilket medför att det blir en avsevärd tidsskillnad mellan inresan och det slutliga beslutet.

För de invandrare som fick sina beslut om uppehållstillstånd under 1996 var mediantiden från det att ansökan registrerats fram till folkbokföring 21 veckor. Före ansökan finns polisens handläggningstid, om vars längd vi inte har någon uppgift. Uppgift om tidsskillnaden mellan invandring och registreringstidpunkt för nordiska invandrare saknas men den är kortare eftersom nordbor kan bosätta sig i Sverige utan uppehållstillstånd.

Man vet dessutom att det finns personer i Sverige som vistas här illegalt utan giltigt uppehållstillstånd och utan folkbokföringsmyndigheternas kännedom. Dessa personer utgör endast en undertäckning om de borde ha varit folkbokförda enligt gällande regler. Hur många dessa personer är har vi inga uppgifter om.

Övertäckning

Brister i rapporteringen av dödsfall och utvandring resulterar i övertäckning. Dödsfall ger upphov till mycket små problem beroende på de snabba rapporteringsrutinerna. Övertäckningen i observationsregistren med anledning

av ej rapporterade dödsfall antas vara mindre 0,1 procent av de döda.

Utvandrare förorsakar övertäckning om utflyttning inte anmäls. Genomförda studier tyder på att folkbokföringen och därmed RTB innehåller ett betydande antal personer som inte längre bor i landet. Detta är förmodligen den allvarligaste kvalitetsbristen i såväl folkbokföringen som i RTB. De flesta av de som flyttar ut ur landet har inget eget intresse av att anmäla utflyttning och en del gör det heller inte. Det kan till och med vara fördelaktigt att behålla sin folkbokföring i Sverige. Vid den kontroll som gjordes i samband med folk- och bostadsräkningen 1985 var övertäckningen ca 0,1 procent av hela befolkningen. Räknat på delpopulationen utländska medborgare var övertäckningen 1,0 procent för nordiska medborgare och 2,8 procent för övriga medborgarskap tillsammans.

Under senare tid har flera försök gjorts för att skatta övertäckningen, bl.a. genom att jämföra dödsrisker för personer med svensk respektive utländsk bakgrund samt genom analys av bortfall och postreturer i olika undersökningar. I en studie från 1994 (Nilsson, *Brister i folkbokföringen*, PM, 1994) framförs hypotesen att övertäckningen bland utrikes födda kan vara så stor som 10 procent. Andra analyser pekar på att omfattningen av övertäckningen kan ligga mellan 25 000 – 50 000 personer, vilket utgör 0,25 – 0,5 procent av hela befolkningen.

Ett försök till indirekt skattning av övertäckningen har gjorts i en studie publicerad 2002 (Qvist, *Täckningsproblem i Registret över totalbefolkningen RTB*. SCB, R&D Report1999:1). I studien analyseras invandrades dödlighet under perioden 1993-97 med intensitetsregression. Analysen visar att det finns en relativ underdödlighet bland personer födda utomlands jämfört med personer födda i Sverige. Denna relativa underdödlighet tolkas som en relativ övertäckning av invandrare i RTB. Beräkningar visar att övertäckningen bland utomnordiska invandrare ligger i intervallet 25-50 000 personer, vilket motsvarar 4-8 procent av de utomnordiska invandrarna.

Under år 2004 har studier gjorts där man försökt att skatta storleken på övertäckningen med hjälp av registerstatistik. En preliminär siffra pekar på en övertäckning på minst 35 000 personer.

För att komma tillrätta med ej rapporterad utvandring krävs ett samarbete mellan berörda myndigheter. Inom folkbokföringen prioriteras nu ett samarbete med Migrationsverket som syftar till att följa upp personer som inte ansökt om förnyelse av uppehållstillstånd. Skatteverket lägger också resurser på uppföljning av postreturer vid utsändningar av röstkort, deklarationsblanketter och andra försändelser.

2.2.3 Mätning

Uppgifterna till RTB-registren hämtas från de externa folkbokföringsregistren och är administrativa till sin karaktär. Primärt är det folkbokföringsmyndigheterna (skattekontoren) som samlar in, mäter och registrerar uppgifterna. Insamlingen genomförs i fastställda rutiner och med hjälp av olika typer av blanketter. Hur uppgiftsinsamlingen och dataregistreringen i praktiken går till framgår av den handbok i folkbokföring som används i arbetet.

Mätfel

Eftersom en stor del av rapporteringen till folkbokföringssystemet sköts av barnmorskor, vigsselförrättare, domstolar eller läkare där rapporteringen är en del av arbetsuppgifterna kan man rimligen anta att uppgifterna rapporteras med små mätfel.

Då rapporteringen sköts av individen själv, t.ex. vid flyttning, är mätfelen troligen mer omfattande. Detta visar sig inte minst vid den bristande rapporteringen av utvandring med övertäckning som följd.

I samband med massutsändningar av brev som till exempel skattsedlar och röstkort kontrollerar folkbokföringen ibland adressuppgifterna på de försändelser som inte nått adressaten. Avsikten är att undersöka om flyttning anmäls i rätt tid eller anmäls över huvud taget samt att kontrollera om den faktiska bosättningen överensstämmer med den registrerade. I anslutning till utsändningen av blanketter till folk- och bostadsräkningarna 1975, 1980 och 1985 genomfördes också sådana kontroller. Kontrollundersökningarna visar att bristerna främst gäller rapportering av utvandring. En närmare redogörelse för resultatet av dessa kontroller finns bland annat i publikationen *Folkmängd del 1-2, 31 december 1998* (SOS).

2.2.4 Svartsbortfall

Förekomsten av objektsbortfall är obefintligt. För vissa objekt saknas dock uppgifter om vissa variabler, så kallat partiellt bortfall. I vissa fall är det dock svårt att avgöra om ett saknat värde är förorsakat av ett partiellt bortfall eller om det är en korrekt uppgift (dvs. värde ska saknas).

2.2.5 Bearbetning

Dataregistrering sker vid de lokala skattemyndigheterna. Då uppgifterna bereds, dataregistreras och bearbetas inom folkbokföringen genomförs både manuella och maskinella kontroller som kan ge upphov till rättelser och korrigeringar.

När uppgifterna aviserats till SCB granskas de i olika skeden av bearbetningarna innan de godkänns för inläggning i RTB:s slutliga observationsregister. Konstaterade felaktigheter rapporteras till folkbokföringen för utredning och ev. rättning. Antalet fel som upptäcks är relativt sett få till antalet och bedöms inte ha betydelse för den statistiska kvaliteten.

2.2.6 Modellantaganden

Många av de demografiska mått som används bygger på modellantaganden som är allmänt vedertagna bland befolkningsstatistiker. Det rör sig bland annat om antaganden om risktider.

För utjämning av observerade dödrisker i åldrarna 91 år och däröver har de i livslängdstabellerna använda dödsriskerna beräknats genom en utjämningsmetod utarbetad vid SCB (Martinelle, S (1987): *A Generalized Perks Formula for Old Age Mortality*, R&D Report, Statistics Sweden).

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Befolkningsstatistiken redovisas utan numeriska osäkerhetsmått.

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Officiell statistik per den 31/12 redovisas årligen. Därutöver redovisas bland annat preliminär befolkningsstatistik med annan referenstidpunkt månadsvis på SCB:s webbplats.

3.2 Framställningstid

För befolkningsstatistik gäller generellt att uppgifter kan redovisas ca 5-6 veckor efter mättidpunkten.

Årsstatistik i form av fasta tabeller och databaser redovisas på SCB:s webbplats i början av februari. Kommenterande text och tabeller redovisas i Statistiska meddelande, *SM BE12: Sveriges folkmängd 31 december 2004* i slutet av februari samt i *SM BE68: Migration 2004* i mitten av mars. Ytterligare statistik och kommentarer redovisas i publikationerna *Befolkningsstatistik 2004. Tabeller över Sveriges befolkning* samt *Befolkningsstatistik 2004. Beskrivning av Sveriges befolkning* som publiceras i juni respektive november.

3.3 Punktlighet

Under 2004 publicerades statistiken i enlighet med gällande publiceringsplaner med ett undantag. Det var publikationen *Befolkningsstatistik 2004. Del 4* som publicerades med en veckas försening. Aktuella publiceringsplaner för 2005 finns att tillgå på SCB:s webbplats.

4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Uppgifterna i RTB-systemet levereras från det svenska folkbokföringssystemet och är därför beroende av de definitioner och regler som används där. Folkbokföringens innehåll har sedan år 1968, då RTB-systemet skapades, varit i stort sett oförändrat. Detta gäller även RTB-systemet som från starten förändrats i mycket liten omfattning. I dokumentationen för långtidsarkivering av RTB-registren kan man hitta de skillnader som trots allt finns i variabeluppsättning och variabelinnehåll.

Folkbokföringens omorganisation

Den 1 juli 1991 övertog de lokala skattekontoren (numera skattekontoren) ansvaret från pastorsämbetena för folkbokföringen på lokal nivå. Samtidigt med omorganisationen ersattes det gamla regelverket med en ny lagtext. Reglerna är ungefär desamma som gällde tidigare. En nyhet är emellertid att personer som är över 17 år och går på postgymnasial utbildning ska vara folkbokförda där de bor. Tidigare var det vanligt att dessa studerande var folkbokförda i föräldrahemmet. Folkökningen som då redovisas för vissa kommuner är därför delvis en effekt av den nya folkbokföringslagen.

Födda

Under 1973 ändrades aviseringarna till SCB av nyfödda. Tidigare angavs barnets ordningsnummer endast för barn födda i bestående äktenskap ingångna 1950 eller senare. Ordningsnumret avsåg makarnas samtliga gemensamma barn såväl levande födda som dödfödda. Från mitten av 1973 innehåller aviseringarna

om födslar i stället det antal barn som modern oavsett civilstånd, tidigare fött, dels levande, dels dödfödda. Detta har av SCB räknats upp till att avse det nyfödda barnets ordningsnummer.

Den 1 juli 1979 ändrades medborgarskapslagstiftningen. Ändringen avser barn, vars far har utländskt medborgarskap och mor svenskt medborgarskap. Före den 1 juli 1979 blev dessa barn vid födseln utländska medborgare men blir numera svenska medborgare. Bestämmelsen att barn till svensk mor alltid blir svensk medborgare medför att barn vid födseln i större utsträckning än tidigare förvärvat dubbelt medborgarskap. Inom den svenska folkbokföringen registreras dock enbart det svenska medborgarskapet.

Begreppet född inom respektive utom äktenskapet har med utgången av 1976 utgått ur all lagstiftning. Redovisningen av födda görs från och med 1977 efter moderns civilstånd i samma utsträckning som tidigare för födda inom respektive utom äktenskapet.

Döda

I åldrarna 91 år och däröver har de i livslängdstabellerna använda dödsriskerna beräknats genom utjämning av observerade risker. Till och med 1996 baserades denna utjämning på Wittsteins formel. Eftersom metoden visade sig överskatta dödsriskerna i de högsta åldrarna har en ny utjämningsmetod utarbetats. (Martinelle, S (1987): *A Generalized Perks Formula for Old Age Mortality*, R&D Report, Statistics Sweden).

Det nya utjämningsförfarandet användes för första gången i 1997 års tabeller. Dödsriskerna i åldrar över 95 år blev då väsentligt lägre än tidigare. Därmed höjdes också kvarlevandetäl och återstående medellivslängder för de allra äldsta i förhållande till åren innan. (Jämförelse mellan de olika metoderna redovisas i publikationen *Befolkningsförändringar del 3 åren 1997, 1998 och 1999*.)

Civilståndsändringar

Lagstiftningen om skilsmässor ändrades den 1 januari 1974. I korthet innebar förändringarna bland annat att hemskillnadsåret ersattes med en betänketid på sex månader. Om makarna inte har några barn under 16 år och båda är överens om skilsmässan behövs ingen betänketid. Den kraftiga ökningen av antalet skilsmässor under 1974 och 1975 måste ses mot denna bakgrund. År 1990 ändrades reglerna för änkepension. Många sammanboende ville då försäkra sig om rätten till änkepension, vilket ledde till en kraftig ökning av antalet gifta 1989.

Civilstånd

Vid redovisning av befolkningen efter civilstånd fr.o.m. årsskiftet 1998 inkluderas registrerade partnerskap och upplösta partnerskap i gruppen gifta resp. skilda.

Medborgarskapsbyten

Från 1974 redovisas byten till svenskt medborgarskap efter det år beslutet fattades.

Partnerskap

Från 1995 redovisas nyregistrerade partnerskap länsvis efter kön och ålder.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Vid SCB utgör RTB-uppgifter basinformation i många statistikprodukter, särskilt inom individstatistikens område. Uppgifterna blir i sådana fall ”automatiskt” samordnade med annan statistik. FN:s rekommendationer kring befolkningsstatistik följs vilket underlättar internationella jämförelser.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Befolkningsstatistik används ofta som basinformation till andra undersökningar om individer. Registret över totalbefolkningen (RTB), som utgör basen för befolkningsstatistiken, används ofta som urvalsram för både interna och externa individundersökningar. I de flesta fall kan uppgifterna om befolkningen samordnas med annan statistik.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Officiell befolkningsstatistik presenteras i form av tabeller och diagram på SCB:s **webbplats** (www.scb.se) samt i **Sveriges statistiska databaser** som också nås via webbplatsen. Statistiken kompletteras med kommenterande text i **Statistiska Meddelanden** (SM BE12 och BE68) samt i **böckerna** *Befolkningsstatistik 2004. Tabeller över Sveriges befolkning* samt *Befolkningsstatistik 2004. Beskrivning av Sveriges befolkning*. Samtliga publikationer finns att tillgå via SCB:s webbplats. För att peka på intressanta förändringar och andra företeelser i befolkningens storlek och sammansättning, publiceras **pressinformation** av regional och rikstäckande art.

Varje månad redovisas dessutom preliminära rikssiffror om folkmängden och befolkningsförändringarna på SCB:s webbplats. Varje kvartal redovisas även preliminära kommunsiffror.

5.2 Presentation

Statistiken redovisas i form av tabeller, texter, diagram och kartor.

5.3 Dokumentation

Registret över totalbefolkningen (RTB), som utgör grunden för befolkningsstatistiken, är dokumenterad i SCBDOK.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Variabelförteckningar och datamängdsbeskrivningar är dokumenterat i SCBDOK som bl.a. finns på SCB:s hemsida. Mikrodatamaterial finns lagrat i olika register inom ramen för RTB-systemet. Årsskiftesversionerna av RTB finns långtidsarkiverade hos Riksarkivet och detsamma gäller årsversionerna av förändringsregistren t.o.m år 1997.

5.5 Upplysningstjänster

Befolkningsstatistikens gruppteleson 019-17 60 10
SCB:s hemsida www.scb.se under rubriken Befolkning
E-postadress: befolkning@scb.se

6. Övrig information

Naturkatastrofen i Asien i slutet av 2004 medförde att många människor miste sitt liv. Innan ett dödsfall kan bekräftas måste den omkomna identifieras av ID-kommission. Identifieringsarbetet i utlandet kan ta månader. Hittills har totalt 28 omkomna svenskar identifierats (2005-02-03).

Uppgifter om avlidna under 2004 och som aviserats senast den 31 januari 2005 ingår i statistiken. Detta betyder att högst 28 av de i naturkatastrofen avlidna personerna ingår i statistiken över avlidna.

2005-02-10